

איך לא להילחם בלבנון

28.07.2024 | שי | אל"מ במיל" חנן שי | written by

מתבקש שישראל תגיב על הטבח במג'דל שאמס בהפעלת צה"ל, כשם שהוא הופעל ב-1982, בתגובה לפגיעה בשגריר ארגוב בלונדון.

אלא שמאז מבצע שלום הגליל הרבה דברים השתנו. כשישראל הגיבה ב-1982 במבצע 'של"ג' שנועד להסיר את האיום מלבנון, צה"ל היה צבא ניצחון בהכרעה מהירה שהוכן למערכה והיה דרוך כקפיץ מתוח לממשה.

כשישראל הגיבה ב-2002 על הטבח במלון פארק במבצע חומת מגן שנועד לטהר את אי"ש ממחבלים, צה"ל כבר היה בעיצומה של הטמעת דוקטרינת הרתעה, שלא נועדה להכריע את האויב כדי להביסו, אלא להפחידו ולהרתיעו גם בלי הבסתו הפיזית.

בשנת 2004 פורסמה בצה"ל תפיסת הפעלה חדשה, שהתבססה על דוקטרינת ההרתעה. כדי לממשה, כובד המשקל בצה"ל הועבר מהדרג המתמרון, שהיה מאמץ הלחימה הראשי בדוקטרינת ההכרעה, לגורמי האש-מנגד, שנהפכו בדוקטרינה החדשה למאמץ הלחימה הראשי.

מבצע 'שכר הולם' ב-2006 (מלחמת לבנון השנייה) הייתה הופעת הבכורה של צה"ל המוסב; ישראל הגיבה על הרג מספר חייליה וחטיפתם של שניים במכות קשות שנועדו להכאיב לחיזבאללה כדי ללמדו לקח וכדי שיירתע מהמכות וישיב את החטופים, אך ללא מטרה להשמידו.

התוצאה הייתה צפויה. חיזבאללה לא הורתע ופתח במתקפת ירי-מנגד על הצפון שנמשכה 34 ימים בלי שצה"ל שלט במשכה, משום שהוא איבד את יכולת ההכרעה שנדרשה לכיבוש קרקעי של שטחים בדרום לבנון כדי לחסל את האיום ולהסירו.

שתי וועדות החקירה שהוקמו אחרי המלחמה [1] וועדת וינוגרד וועדת שומרון [2] הנחו את צה"ל ב-2007 להשליך את דוקטרינת ההרתעה ולשוב ולהסב את עצמו לצבא הכרעה, כדי שניתן יהיה לממש את מדיניות הביטחון, שעיקרה הוא הסרתם של איומים על המדינה במתקפת מנע מקדימה יזומה "מחוץ לגדר".

אולם, הנחיות הוועדות לא מומשו ו'צוק איתן' [3] מבצע שלא נועד להסיר את האיום, אלא כמו ב-2006 להכות את חמאס במכות קשות וכואבות, נהפך למלחמת התשה הדדית ארוכה, עקרה מהישגים צבאיים. וכמו מלחמת לבנון השנייה, גם עקרה מהישגים מדיניים משמעותיים. ואלו גם התוצאות לעת עתה של המערכה הנוכחית ברצועת עזה.

כנגזר ממדיניות הביטחון, צה"ל היה צריך להיערך להסרת המפלצות שצמחו בגבולות לבנון והרצועה במתקפת מנע יזומה, בעודם באיבם.

מטרה זו לא מומשה משתי סיבות ראשיות: הסבת תודעתו המקצועית של הפיקוד הבכיר מתודעה של הכרעה לתודעה של הרתעה ובגלל שבניונו של הדרג המתמרן בצה"ל ישראל איבדה את היכולת לממש את מדיניות הביטחון בהסרת איומים במלחמת הכרעה קצרה וזולה.

בגלל ההנחה שצה"ל יכול להרתיע את אויביו באמצעות מכות קשות וכואבות שהוא יכול להנחית עליהם, הגנת הגבולות, שהותאמה למניעת חדירתם של מחבלים בודדים, לא שונתה ולא הותאמה לאיום החדש שנוצר על המדינה החל משנת 2014: אפשרות תקיפתה לכיבוש שטחים וישובים ע"י הגדודים המתמרנים שנוספו לצבאות הטרור הנייחים בצפון ובדרום.

מלחמת 'חרבות ברזל' חשפה שלוש עובדות קשות:

1. צה"ל לא נערך להגנה מפני איום פשיטה והתקפה אפשרית של כוחותיו המתמרנים של האויב.
2. בגלל ההנחה שצה"ל מרתיע, לא הוכנו תוכניות מגרה למתקפת מנע מוקדמת להסרת איום חמאס, אך מסתבר שגם לא הוכנו תוכניות מגרה להסרתו במתקפת נגד מאוחרת.
3. התמרון אמנם שוקם בשנים האחרונות, אך תודעתו המקצועית של הפיקוד הבכיר לא שוקמה והיא נשארה תודעה של הרתעה.

מונחה על ידי דוקטרינת "המלחמה על התודעה", צה"ל פתח את מלחמת 'חרבות ברזל' בכיבוש שיפא, לאור ההנחה שכיבושו יקנה, כעדות מפקד אוגדה 36, 'תמונת ניצחון' שתרתיע את חמאס ותגרום להתפרקותו וכניעתו; כצפוי מראש, הפנטזיה לא התממשה, כשם שפנטזיה דומה לא התממשה בכיבוש בינת ג'ביל ב-2006.

מהתנהלות המבצע ברור שהוא לא תוכנן בהערכת מצב מערכתית סטרוקטוראלית, שנועדה לזהות את מרכז הכובד של היריב ☒ מבחנה העליון של המצביאות כהגדרת קלאוזביץ' ☒ על מנת להפעיל את הכוחות לאור רעיון מבצעי הכרעתי תחבולני. בהתאמה לדוקטרינת הלחימה על התודעה, המבצע תוכנן בחשיבה הפוכה, פוסט מודרנית ופוסט סטרוקטוראלית לא-ליניארית, שמבטאת אי-סדירות, חופש וספונטניות. מודל חלופי לאורח החשיבה הרציונלי בתרבות המערבית שממנו נגזרה פרוצדורת הערכת המצב בדוקטרינת ההכרעה.

במקום לרכז את הכוחות הגדולים שנצברו ברצועה למערכה התקפית להכרעה מהירה של מערכת הלחימה ההגנתית של החמאס, צה"ל בהתאם לחשיבה האנטי-מערכתית הופעל באוסף של קרבות טקטיים אקראיים. וכך, "המערכה" לא הוכרעה בראשיתה והיא נמרחת על פני תשעה חדשים.

אילו היו מיושמים לקחי מלחמת לבנון השנייה, המלחמה בעזה היתה נפתחת בהשתלטות בזק על ציר פילדלפי לשם ניתוקה הפיזי של הרצועה ממצרים ובמקביל, ביתורה לנתחים אוגדתיים וחטיבתיים וטיהורם הסימולטני של הנתחים, ממחבלים, אמל"ח ומינהור. העובדה שזה לא קרה מלמדת על המשבר הדוקטרינרי העמוק בצה"ל.

ומכאן חזרה ללבנון. גם אם לצה"ל יש את סדרי הכוחות המתמרנים המתאימים להסרת האיום של חיזבאללה על ידי כיבוש דרום לבנון, חיוני לזכור, שלפיקוד הבכיר בצה"ל אין יכולת מקצועית לתכנן ולנהל את המערכה ההכרעתית המורכבת הדרושה.

צה"ל מסוגל להכות את חיזבאללה מכות קשות וכואבות, בתקווה שהוא יורתע וייכנע בתנאיה של ישראל; תקוות שווא שלא התממשה ב-2006, ב-2015 ועד כאן, גם לא ב-2024.

בחשיבה רציונלית צריך להניח שבתגובה למכה קשה וכואבת, חיזבאללה יכול להרחיב את מעגל ההתשה לכל המדינה ולהגביר את עצימותה, עד כדי פגיעה בנכסים חיוניים ואפילו קיומיים של ישראל, בלי שיש לה יכולת לשלוט במשך המערכה.

הגורמים המשפיעים האלה חייבים לעמוד לעיני מתכנני התגובה על הטבח במג'דל שמס. ייתכן והתגובה המושכלת לטבח מרתיח הדם היא דווקא חריקת שיניים וניצולה של התקלה שקרתה לחיזבאללה ☹ חמורה מבחינתו, לאילוצו באמצעים דיפלומטיים, להסכים להפסקת אש.

אך מה שיותר חשוב הוא שיקום הצבא. תיקונה של התקלה ב"מוח הצבא", שהפשיטה את ישראל מיכולת אמיתית להגן על ביטחונה, חייב להתחיל. הדרג המדיני חייב לבנות לעצמו יכולת לבדוק את עמידת תוכניות צה"ל בעקרונות וכללי לחימת הכרעה.

בניית היכולת הדרושה להסרת האיום בלבנון וכל איום אחר על המדינה, במלחמה יזומה על ידי ישראל בעיתוי שתבחר, הוא ייעודו ותכלית קיומו של צה"ל, ויש לעשות את הנדרש כדי לאתחל אותו ולבנות אותו מחדש כהלכה.

התפרסם באתר מידה, בתאריך 28.07.2024.